גלגילון. פירש בערוך[מ] דבר הנגלל עמו: **למעוטי** הרוג. דמחוסר דם והא דאמר עולא בפ׳ כ״ג (מיר נא.) אין רקב למת אלא נבא מן הבשר מן הגידין ומן העצמות א״כ משמע דאין רקב טמא אא״כ בא משלשתן יחד אבל רקב מדם לא בעי מ״מ אם חסר מדמו בשעה שנקבר אין לו דין רקב: **מלא** תרוד ועוד. פ״ה כגון שנקבר בכסותו ואין נראה לרשב״ם דבתחלה מודו כ״ע דדבר אחר נעשה לו גלגילון ונראה לרשב״ם דהכא מיירי בנקבר ערום ודרכן היה לטוח כוכין בסיד ומיד שנתרקב היה התרוד ממנו טמא ואח״כ נפל מן הסיד ונתערבה עם הרקב שכבר היה טמא ומהך לא עביד לריכותא דקמ״ל משום דא״א שלא יהא תרוד מרקב קודם שנתערב בו עפר: **כדי** לפרסמה שפטורה. הא דתנן בפ׳ בהמה המקשה (חולין דף עז.) מבכרת שהפילה שליא יש ליכנה לכלבים התם א״ל פרסום דהכל יודעים שיש ולד בשליא: **משום** בטול ברוב נגעו בה. וא״ת דבכורות פרק הלוקח בהמה (כג.) גבי נבלה בטלה בשחוטה וקאמר אין מטמאה במגע אבל מטמאה במשא דטומאה כמאן דליתא דמיא ופריך מחברת דס דאינה מטמאה לא במגע ולא במשא משום בטול ברוב אלמא דכמאן דליתיה דמיא ומשני משום דה״ל טומאה קרוחה ופריך הניחא לבר פדא דדריש עד לגר אלא לר׳[ס] דדריש עד לכלב קשיא ואמאי לא מקשה מהך דשפיר דאינו מטמא באהל משום בטול ברוב אלמא כמאן דליתיה דמי והשתא לא מצי לשנויי משום דהוי טומאה קרוחה דאפילו מת קרוח מטמא וי״ל משום דאיכא למדחי דטעמא משום בילבול צורה כדר״ל ולא משום בטול ברוב אי נמי כיון דטעמא דשפיר משום מת אלא אע״ג דטומאה כמאן דליתיה דמי אין להחשיבו אלא כיון שנתבטל ברוב לגמרי:

מת שנתבלבלה צורתו מנלן דטהור. וקשה מאי פריך ליה ר׳ יוחנן האמר בשמוק דר׳ יוחנן כר״א ואע״כ ר״ל ניחא טפי דקאי כרבנן דקתני במסכת אהלות וחכמים מטהרים וי״ל דר״י ור״ל אליבא דרבנן פליגי דר״ל סבר לרבנן דמטהרי ברובע ה״נ דמטהרי אפילו בשלא בשאין שלדו קיימת ונתבלבל צורתו אבל שלדו קיימת טומאה מדרבי יצחק דאתיא כרבנן דאי כר״א אפי׳ אין שלדו קיימת טמא דהא מטמא ר״א ברובע של אפר וא״ל לר׳[פ] יוחנן מגלן הא דרבנן מטהרו משום בלבול צורה דלמא טעמא דרבנן דבשנשרף אין עוד שם מת עליו אפילו כולו שלם ושלדו קיימת אבל שפיר שם מת עליו וטומאה אי לאו משום דבטל ברוב ומילתא דרבי יצחק לא אתיא כרבנן אלא כר״א דמטמא מת שרוף וחסר ושלדו קיימת נקט לטהר פתחים קטנים א״נ קסבר ר׳ יוחנן[פ] דרבנן לא מטהרי אלא ברובע דחסר אבל אם העפר שלם אפי׳ אין שלדו קיימת טמא והשתא אתי שפיר שא״ל לחלק בין שפיר ושליא למת שנשרף ואין שלדו קיימת דשניהם שוין לר״ל ולר׳ יוחנן ובירושלמי איכא שפיר[ע] שנתבלבל צורתו מהו ר׳ יוחנן אמר טמא ר״ל אמר טהור אתיביה ר״ל לר׳ יוחנן מרבי יצחק מגדלאה ומשני דבר תורה אפילו שלדו קיימת טהורה מפני מה אמרו טמא מפני כבודו פירוש מפני כבודו של מת הוא דלא בטל וזהו כפירוש ראשון דאף בשלדו קיימת טהור דבר תורה וחולק על הגמרא שלנו דמוקי לה כר״א מילתא דרבי יצחק והתם מוקי לה כרבנן:

שנשרף

פרידה אחת[א] עפר[ב] (ונפיל) ליה שיעורא אלא אמר רבה היינו טעמא דרבי שמעון סופו כתחלתו מה תחלתו נעשה לו דבר אחר גגגילון אף סופו נעשה לו דבר אחר גגגילון מאי היא דתניא איזהו מת שיש לו רקב ואיזהו מת שאין לו רקב[א] נקבר ערום בארון של שיש או ע״ג רצפה של אבנים זהו מת שיש לו רקב ואיזהו מת שאין לו רקב נקבר בכסותו או בארון של עץ או ע״ג רצפה של לבנים זהו מת שאין לו רקב[ב] ולא אמרו רקב אלא למת בלבד למעוטי הרוג דלא גופא מלא תרוד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהוא טמא ור׳ שמעון מטהר[ג] מלא תרוד רקב שנתפזר בבית הבית טמא ורבי שמעון מטהר וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בההיא קאמרי רבנן משום דמכניף אבל נתפזר אימא מודו לו לרבי שמעון דאין מאהיל וחוזר ומאהיל ואי אשמעינן בהא בהא אמר רבי שמעון דאין מאהיל וחוזר ומאהיל אבל בהא אימא מודה להו לרבנן צריכא[ד] תניא אידך[ה] מלא תרוד ועוד עפר בית הקברות טמא ורבי שמעון מטהר מאי טעמייהו דרבנן לפי שא״א למלא תרוד ועוד עפר בית הקברות שאין בו מלא תרוד רקב השתא דאמרת טעמא דרבי שמעון משום סופו כתחלתו גבי שליא מאי טעמא אמר רבי יוחנן משום בטול ברוב נגעו בה[ו] ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן רבי שמעון ור״א בן יעקב אמרו דבר אחד רבי שמעון הא דאמרן רבי אליעזר[ז] דתניא[ח] רבי אליעזר בן יעקב אומר[ט] בהמה גסה ששפעה חררת דם הרי זו תקבר ופטורה מן הבכורה[י] ותני רבי חייא עלה[יא] אינה מטמאה לא במגע ולא במשא ומאחר שאינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמאי תקבר[יב] כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה אלמא ולד מעליא הוא ואמאי תני רבי חייא אינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמר רבי יוחנן משום בטול ברוב נגעו בה א״ר אמי אמר רבי יוחנן ומודה רבי שמעון שאמו טמאה לידה אמר ההוא סבא לרבי אמי אסברא לך טעמא דרבי יוחנן דאמר קרא[יג] אשה כי תזריע וילדה זכר וגו׳[יד] אפילו לא ילדה אלא כעין שהזריעה טמאה לידה **ריש לקיש אמר**[טו] שפיר שטרפוהו במימיו נעשה כמת שנתבלבלה צורתו אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש[טז] מת שנתבלבלה צורתו מנלן דטהור אילימא מהא דאמר רבי שבתאי אמר ר׳ יצחק מגדלאה ואמרי לה א״ר יצחק מגדלאה א״ר שבתאי[יח] מת שנשרף ושלדו קיימת טמא מעשה היה וטמאו לו פתחים גדולים

וטהרו

ולקמן פריך הואיל וטעמא דר״ש דרקב כדאמר השתא גבי שליא דליכא למימר הכי מ״ט: **מאי היא.** דאמר תחלתו ד״א נעשה לו גגגילון: **אאין לו רקב.** שאין רקב שלו מטמא: **ערום בארון של שיש או ע״ג רצפה של אבנים.** דהשתא אין תערובת בדקבוביתו: **נקבר בכסותו.** דאיכא רקבוביתא אי אפילו ערום בארון של עץ דאיכא רקבוביתא: **או ע״ג רצפה של לבנים.** שעפרן נמחה: **שאין לו רקב.** מפני דבר אחר המעורב בו: **נאפוקי הרוג דלא.** לפי שיצא דמו וחסר וקיימא לן במס׳ נזיר (דף נא.) מת שחסר אין לו רקב: **שנתפזר בתוך הבית [הביתי] טמא.** משום אהל: **דאין מאהיל וחוזר ומאהיל.** גג שכנגד זה מאהיל על חצי שיעור ושכנגד זה מאהיל על חצי שיעור ושני אהלות הן ואין מצטרפין: **מלא תרוד ועוד.** יותר ממלא תרוד עפר בית הקברות. ל״א[ט] רקב ממש של מת אלא כגון שנקבר בכסותו או בקרקע בלא ארון של שיש ויש כאן מלא תרוד ועוד מאותו עפר דהוו מעורבין רקב ועפר: **בטל ברוב.** שדם הלידה נתרבה על מיחוי הולד ומבטלו: **אמרו דבר אחד.** ולקמן מוקמינן דר״א בן יעקב משום בטול ברוב: **בהמה גסה.** שלא היה לה ולד מעולם: **תקבר.** החררה שהוא מיחוי של בכור: **ופטורה מן הבכורה.** שאם תלד עוד אין ולדה לכהן: **אינה מטמאה.** אותה חררה: **ומאחר דאינה מטמאה.** אלמא לא חיישינן לולד אמאי תקבר: ומשני **כדי לפרסמה.** שנפטרה מן הבכורה שידעו הכל שזה פטר רחם: ופרכינן מדפטורה מן הבכורה אלמא ולד מעליא היא אמאי אינה מטמאה: **בטול ברוב.** מיחוי הנפל בטל בדם: **ומודה ר״ש.** במתני׳ בשליא אע״ג שהבית טהור אמו טמאה לידה: **כעין שהזריעה.** כלומר דנימוח כזרע: **שטרפוהו.** כמו (חולין סד.) ביליס טרופות בקערה. שמחקוהו ובלבלוהו: **במימיו.** שהדיחוהו בהן. ל״נ במי׳[כ] הלידה והטיוף שיולא עמו: **שנתבלבלה.** נמחק כולו כמו שרוף שנתפזר ואין שלדו קיימת: **ושלדו קיימת.** גופו קיים שלא נתפזר האפר ועדיין נראה כשלם: **פתחים גדולים.** של אדבעה טפחים:

וטהרו

סו א ב מיי׳ פ״ג מהל׳ טומאת מת ה״ד [ופ״ז מהל׳ מזרות ה״ב]:
סז ג מיי׳ שם פ״ד ה״י:
סח ד מיי׳ שם פ״ג ה״ח:
סט ה מיי׳ פ״ד מה׳ בכורות הי״ב ועי׳ כ״מ שמג עשין ריא טוש״ע י״ד סי׳ שטו ס״ז:
ע ו מיי׳ פ״א מה׳ שאר אבות הטומאה הט״ו:
עא ז מיי׳ פ״ד מה׳ בכורות הי״א שמג עשין ריא טוש״ע י״ד סי׳ שטו ס״ז:
עב ח ט י מיי׳ פ״ג מה׳ טומאת מת ה״ט:

תוס׳ הרא״ש

מלא תרוד ועוד רקב עפר בית הקברות פרש״י כגון שנקבר בכסותו ול״נ דהא משמע לע״ד דכ״ע מודו שתחלתו ד״א נעשה לו גלגילון וכדאמרינן בנזיר פרק כ״ג אלא מיירי שנקבר ערום בארון של שיש או בארון טוח בסיד שהמת נעשה רקב קודם שנרקב הקבר ומיהו לבסוף נרקב ונתערב בו ורבנן לטעמייהו דלא בעינן סופו ור״ש לטעמיה דאמר סופו כתחלתו: **ר׳ שמעון** ור׳ אליעזר בן יעקב אמרו דבר אחד. היינו ד״א שמתבטל ברוב מיד בלא הוצאת ספל לבית חיצון: וכי מאחר דלא מטמאה כו׳ ותימה כי הוי ולד נמי תיקשי ליה אמאי תקבר דסמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות והוו להו זכרים מיעוטא כדאיתא פרק בהמה המקשה וי״ל דלאלומי פירכיה נקט הכי: **כדי** לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה. והא דתנן פרק בהמה המקשה המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים ולא אמרינן תקבר כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה וי״ל דבשליא אין צריך פרסום דהכל יודעים שאין שליא בלא וולד: **בעין** שהזריעה כו׳ אליבא דר״ש הוא דבע״ר האי טעמא אבל רבנן דאפילו באהל נמי מטמא משום דאינו נימוח בשעת לידה לא צריך האי טעמא וכן מוכח לקמן בריש יוצא דופן: מת שנתבלבלה צורתו מנא לן דטהור. ותימה מאי (קאמר ניחא ליה לר׳) [פריך ליה ר׳] יוחנן אדרבה לר״ל ניחא טפי דקאי כרבנן ור׳ יוחנן כר׳ אליעזר כדאמר בסמוך וי״ל דהא דקאמר לקמן דר׳ יוחנן כר׳ אליעזר לאו דוקא כר׳ אליעזר אלא משום דר׳ אליעזר מטמא באפר שרופין נקט ר׳ אליעזר ש״מ דלא חייש לבלבול צורה ואפילו רבנן דמטהרי משום דבעינן שיהא שם שלם אפרו של מת אבל לבילבול צורה לא חיישי ור״ל סבר טעמא דרבנן משום בלבול צורה ואפילו יש שם כל אפרו של מת ודייק מדר׳ שבתאי והאי דנקט רובע משום רבות׳ כלומר לאו למימרא דרבנן דפליגי עליה דר״א מטמאין ביותר מרובע אע״ג דליכא מת שלם דרבנן מת שלם בעינן והא דנקט רובע משום רבותא דר׳ אליעזר נקטיה:

מסורת הש״ס

א) [ל״ל ונפיק], **ב)** מזר נא. [תוספתא אהלות פ״ג ה״ב], **ג)** [אהלות פ״ג מ״ב], **ד)** [ל״ל תנן ופ״ע], **ה)** אהלות פ״ג מ״ב ועי׳ רש״ל, **ו)** [בכורות כב.], **ז)** [ל״ל דתנן], **ח)** בכורות נא.;
ט) [ל״ל נא.], **י)** בס״מ: דמי, **יא)** [ל״ל נא.], **יב)** בס״מ: דמי, **יג)** [נערך גגגל ט״ן], **יד)** [ל״ל לר׳ יוחנן], **טו)** ל״ל ר״י, **טז)** ס״א שנתקנא,

תורה אור השלם

יג. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטֻמְּאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא: ויקרא יב ב

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ פרידה אחת של עפר: **(ב)** רש״י ד״ה מה מתלתו וכו׳ ולעשות רקב נעשה לו לרקב של מת:

גליון הש״ם

תוס׳ ד״ה מת שנתבלבלה כו׳ דרבנן לא מטהרי כו׳. עי׳ כר״ש פ״ג דאהלות מ״ח:

מוסף רש״י

נקבר בכסותו. אפילו בארון של שיש אין לו תורת רקב, לפי שכסותו שנרקבת עמו נעשית לו תערובת, ואינו אין לנו הלכה למשה מסיני שיהא רקב מטמא אלא רקב הבא מן המת עצמו בלא תערובת, וכן אם נקבר. בארון של עץ. ואפילו ערום, או על גבי רצפה של לבנים. הואיל והאהלן של עץ והתכן של לבנים עשוין לריקב, נעשין לו תערובת ואין לו תורת רקב (נזיר נא.). **הרי זו תקבר.** החררה, דאסורה בהנאה, דשמא ולד זכר היה שנימוק וקדום בכורה ביציאתו (בכורות כא:). **אינה** מטמאה לא במגע ולא במשא. כגבילה, דשמא ס״ד משום דלא חיישינן שמא ולד היה שנימוק, ופרכינן אמאי תקבר. ומשני **כדי לפרסמה.** לאם שפטורה מן הבכורה, דמדקברינן לחררה מחזקינן ליה כולד (שם). וקפריך כיון דפטורא ליה מן הבכורה אלמא ולד מעליא הוא. ואמאי אינה מטמאה (שם כב.). **משום ביטול ברוב.** לחי אינה מטמאה שבטל הבשר ברוב דם וגנוזים שיולאין עמו, נגעו בה. הא דאמרן דלא מטמא במגע משום ביטול ברוב (שם). **כעין** שהזריעה. כגון נימוק הולד כדאמר (לעיל כו.) שליא בבית הבית טמא כו׳ ר״ש אומר הולד נימוק, ואמר בגמרא מודה ר״ש שאמו טמאה לידה ויליף טעמא מהכא (לקמן מ.).

וטהרו לו פתחים קטנים. הפתוחים מתרנעה כשאר מתים שלמים שהגדולים מגילין על הקטנים דקיי"ל מת פתחו בתרנעה אם הוא בבית כל הפתחים טמאים ואם פתח פתוח מתרנעה טהור והני מילי להגיל את שאר פתחים אבל להוציא הא אמרי' פותח טפח מוציא הטומאה לגד שני והכי אמרי' במס' אהלות (פ"ג מ"ו) המת פתחו בתרנעה בד"א להגיל את הפתחים אבל להוציא את הטומאה בפותח טפח: **ר' יוחנן.** דפליג עליה דריש לקיש דבעי למימר דמת שנתבלבלה צורתו טמא דאמר כמאן כר' אליעזר: **ברובע.** רובע הקב: **קטבלא.** עור שלוק וקשה ואינה נשרפת עם המת: **אפודרא.** אבן שיש. ותרוייהו כגון שעשויות בית קיבול ומחיצות שאין העפר יכול להתפזר: **דאיחרך איחרוכי.** המת ולא נעשה אפר: **אין נוהגין בה ימי טוהר.** דלא"ג דפשיטא לן דולד הוא: **אימר הרחיקה לידתה.** הרי כמה ימים שיצא רוב הולד לאבריס וכבר עברו ימי טוהר שלה ולא ידעינן מאימת נמני: **ניפני ולנדה.** שכל דמיס שתראה יהיו טמאים שלא יהיו לה ימי טוהר והכי איבעי ליה למיתני תשב לזכר ולנקבה ולנדה כלומר שבועיים לנקבה מטמאה בלא שום ראייה דדלמא נקבה הואי ואינו יכול לראות ולא הרוב כמה ימים שהתחילה לילד ויצא הרוב והיינו לנדה. ולקמן בהאי פירקא (דף ג.) מפרש למה הוזכר זכר שאם תראה לסוף ל"ד ותחזור ותראה ליום מ"א תהא מקולקלת עד יום מ"ח: **הוה אמינא מביאה קרבן ואינו נאכל.** דכיון דתני לנדה משמע דמספקא ליה אי ולד הוא אי לא קמ"ל מדלא תני לנדה אלא לזכר ולנקבה דודאי פשיטא לן דולד הוא ומביאה קרבן ונאכל ומיהו ימי טוהר ליה לה אימר הרחיקה לידתה: **ויפן יד.** אלמא לידת יד קרויה לידה: **והא קרא קאמר.** רב הונא אלמא לידה דאורייתא קרי ליה: **מתני' לזכר ולנקבה.** דכיון דתני לנדה משמע דמספקא ליה אי ולד הוא אי לא קמ"ל מדלא תני לנדה אלא לזכר ולנקבה דודאי פשיטא לן דולד הוא ומביאה קרבן ונאכל ומיהו ימי טוהר ליה לה אימר הרחיקה לידתה: **ויפן יד.** אלמא לידת יד קרויה לידה: **והא קרא קאמר.** רב הונא אלמא לידה דאורייתא קרי ליה: **מתני' לזכר ולנקבה.** דכיון דתני לנדה משמע דמספקא ליה אי ולד הוא אי לא קמ"ל מדלא תני לנדה אלא לזכר ולנקבה דודאי פשיטא לן דולד הוא ומביאה קרבן ונאכל ומיהו ימי טוהר ליה לה אימר הרחיקה לידתה: **תשב לנקבה בלבד.** אפי' הוי טומטום שזכר בתר נקבות אזלינן דכל ימי זכר בין לטומאה בין לטהרה מובלעים תוך של נקבה: **מסורס.** דרך מרגלותיו ולשון היפוך הוא כמו[1] סרס המקרא ודרשהו: **גמ' איצטריך.** אע"ג דטומטום לחודיה מספקינן בזכר ובנקבה היכא דאיתיליד זכר בהדיה נימא זכר הוא דמוכחא מילתא דהיא הזריעה תחילה קמ"ל: **לוכן.** דומה לקרי: **אודם.** דומה לדם נדות: **אין חייבין על ביאת מקדש.** דלמא טהור הוא וקמייתי חולין בעזרה דאין זכר מטמא באודם ואין נקבה מטמאה בלובן: **ואין שורפין עליהם תרומה.** אלא תולין כי חזאי אודם איכא למימר זכר הוא ואין אודם מטמא בו ואי חזאי לובן איכא למימר נקבה היא ואין לובן מטמא בה הילכך תולין: **ראו אודם ולובן ראחד.** דממ"נ טמא אפ"ה לענין טומאת ביאת מקדש פטורי מקרבן כדמפרש טעמא: תשלחו

שנשרף על גבי קטבלא. פי' עור שלוק היה בעור דפוס של אדם ולורתו דכי נמי נשרף עליו לורתו וחתוך אבריס מיכריס: **אמר** רב נחמן אמר רב טומטום **ואנדרוגינום בו'.** קסבר רב דאנדרוגינוס ספק זכר ספק נקבה הוא דאי בריה הוא לא יטמא לא בלובן ולא בדם אודם אלא ודאי סבר ספקא הוא והא דפסיק רב בפרק העגל (יבמות דף פג.) כר' יוסי דאנדרוגינוס לא כר' יוסי דתני' דהתם דאמר מאכיל בחזה ושוק דזכר ודאי הוי אלא כרבי יוסי דבריתא דקאמר התם אנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם איש הוא הכריעו חכמים אם אשה הוא אבל אם הכריעו חכמים אינו כן אלא אם איש הוא אם אשה הוא אבל אם הכריעו חכמים אינו כן אלא אם אשה הוא ודאי אם איש הוא ודאי אם אשה הוא אלא דאין ספיקו כעין ספיקא דטומטום דאנדרוגינוס אין בו הכרעה לידע אם איש או אשה לפי שכולם שוין אבל טומטום יש שהוא זכר ויש שהוא נקבה וספיקא יכול להתברר שאם יקרע ימצא זכר או נקבה ונפקא מינה אם קדש אשה או נתקדש ונקרע ונפקא מינה ג"כ לגבי שופר וכיוצא בו כדאמרי' אנדרוגינוס מוציא את מינו טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו: **שנאמר** מזכר ועד נקבה זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס. ותימה כיון דאנדרוגינוס ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא דהכי פריך בפ' אלו מומין בבכורות גבי אנדרוגינוס ופ' בתרא דיומא גבי כוי ובכריתות פרק דם שחיטה ובפ"ק דחולין גבי תחלת הציהוב שבזה ושבזה בשלמא טומטום איצטריך שיש מהן זכר ויש מהן נקבה ופטורו הכתוב כשהוא ספק אפילו אם יקרע אח"כ ויתברר ספיקו למפרע וכן גבי קפץ אחד מן המנויין לתוכו כולן פטורין דממעט עשיריי ספק ולעיל גבי קדמה בהרת לשער לבן דדריש ליה מקרא בסוף נזיר איצטריך קרא לאורויי לן בספק הנארע מה יהא דינו אבל באנדרוגינוס אין בו שום ספיקא שכולן שוין וגבי שמא גליא אם הוא זכר אם נקבה וי"ל דהא דמיעטיה הכא לאו משום ספיקא דספיקא קמי שמיא ליכא אלא משום דהוי זכר משונה או נקבה משונה ולדידן הוא דמספקא לן משום דתרי מיעוטי כתיבי זכר ונקבה ואתא חד מינייהו לטומטום למעוטי טומטום וחד מינייהו למעוטי אנדרוגינוס ולא ידענא אם אנדרוגינוס הוא זכר ומיעטיה מזכר ונקבה למעוטי טומטום או נקבה הוי ומיעטיה מנקבה וזכר למעוטי טומטום והא דפריך בפ' אלו מומין גבי אנדרוגינוס איצטריך קרא למעוטי ספיקא ולא אמרינן דמיעטיה משום דהוי זכר משונה י"ל דהתם פריך שפיר משום דמיעטיה מהזכר יתירה דכתיב גבי עולה ופריך מני אילימא ת"ק ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא ואי מיעטיה משום דזכר משונה הוי א"כ תיפשוט דזכר הוי ולא ספיקא א"נ י"ל דבלאו טומטום איצטריכי הני תרי מיעוטי לאנדרוגינוס דאי הוה כתיב זכר לחודיה לא הוה ממעטינן מיניה אנדרוגינוס משום דמספקא לן דילמא נקבה הוא וזכר הוה מוקמינן לדרשא אחריתי וכן נמי אי הוה כתיב נקבה לחודה אבל השתא דכתיב תרוייהו ממה נפשך נתמעט אנדרוגינוס בין שהוא זכר בין שהוא נקבה ועי"ל דלטומטום לחודיה צריכי תרוייהו למעוטי ספיקא דידיה מדין זכר אם אח"כ נמצא זכר (או נקבה) או מדין נקבה אם אח"כ נמצא נקבה וסבר רב הונא דשקולין הן

אם זכר אם נקבה ופשיט התם דהילכתא כר' יוסי באנדרוגינוס והרכבה ומסתמא פסק כר' יוסי דברייתא דחשיבא ליה עיקר וי"ל דהא דקאמר התם ר' יוסי דאנדרוגינוס בריה הוא לא שיהא בריה בפני עצמו לא זכר ולא נקבה דא"כ מאי לא הכריעו בו חכמים אלא ודאי ספיקא בעלמא הוא והא דקאמר התם רב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משני מקומות שנאמר ואת זכר לא תשכב משכבי אשה איזהו זכר שיש לו שני משכבות הוי אומר זה אנדרוגינוס לא בשביל דחשיב ליה זכר ודאי אלא גזירת הכתוב הוא. וכן בפ' אותו ואת בנו דקאמר ר' יוסי כוי בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם חיה אם בהמה. ההיא בריה הוי נמי ספיקא מדקאמר בפ' כסוי הדם כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואי בריה ממש קאמר שאינו לא חיה ולא בהמה א"כ לא שייך ביה כסוי אלא ודאי ספיקא הוי וכן מוכח לשון הכריעו אבל בריה דפ' בתרא דיומא הוי בריה ממש דקאמר התם כל חלב לרבות כוי ופריך כוי

מסורת הש"ם

[1] אהלות פ"ב מ"ב, [2] [נעיל יח. כד.], [3] [לקמן כט.], [4] [ב"ב קכז.], [5] [בכורות מז:], [6] בכרכות ס. ע"ש [נעיל כה: לקמן נא. ע"ש], [7] [ב"ב קיט:], [8] [ב"מ ו: ז.], [9] [לף יט.],

תורה אור השלם

1. וַיְהִי בִלְדָתָהּ וַיִּתֵּן יָד וַתִּקַּח הַמְיַלֶּדֶת וַתִּקְשֹׁר עַל יָדוֹ שָׁנִי לֵאמֹר זֶה יָצָא רִאשֹׁנָה:
בראשית לח כח
2. מִזְבָּר עַד נְקֵבָה תְּשַׁלְּחוּ אֶל מְחוּץ לַמַּחֲנֶה תְּשַׁלְּחוּם וְלֹא יִטַּמְּאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם:
במדבר ה ג

הגהות הב"ח

(א) תד"ה אמר וכו' דכוי בריה הוי ההיא בריי הוי: (ב) ד"ה שנאמר וכו' זכר הוא ובא למעוטי:

מוסף רש"י

יד חתוכה. ממוקכת בעוקתה בחיתוך אצבעות (לעיל יח.). **אמו טמאה לידה.** ותשב תומר זכר לימי טוהר ותומר נקבה לענין טומאה, דמתוקנין לה בלילה ותלתא ליתן לה ימי טומאה וימי טהרה, דלמרינן הלך אחר הרוב ורוב נשים ולד מעלין ילדן אלא שימוק (שם). **ואין חרשיין שמא מגוף אטום באו.** לומר לא יהיו לה ימי טוהר שמא אינו אלא בולד, דדילמא מגוף אטום הוא ולד, ולקמן בהמפלת (כד.) אלינו ולד (שם). **המפלת ואין ידוע מה הפילה.** אם זכר אם נקבה, אבל יודעת היא שהוא ולד, **תשב לזכר ולנקבה.** ימי טוהר דזכר וימי טומאה דנקבה (לקמן כט.). **המפלת טומטום.** וכל זמן שלא נקרע מספקינן ליה בזכר ובנקבה, **ואנדרוגינוס.** שיש לו זכרות ונקבות, **תשב לזכר ולנקבה.** ימי טוהר דזכר וימי טומאה דנקבה, שתמצא שבועיים משעת לידה אפילו אם לא תראה דם, ומשבועיים ואילך תשב על דמי טהרה אם תראה דם עד ארבעים לילדה, דהייט ל"ג ימי טוהר דזכר מסר ז' ימים שמעתה שבועיים לטומאה מספק (רשב"ם ב"ב קכז.). **יצא כדרכו.** לאפוקי היכא דיצא לדרך מרגלותיו, דודאי לא תשיב ילוד עד יליאת רובו (בכורות מו:). **עד שיצא רוב ראשו.** מי שיצא רוב לאשו הוי ילוד, דאפילו אחזיו ולא נולד עד לאחר ק' ימים (בב"מ: עד למחר) תשיב ילוד מיום לאשון ותשיבנו לה ימי טומאה וטהרה מיום לאשון (שם).

תום' הרא"ש

אנדרוגינום וזכר מיבעיא איצטריך סד"א כו'. והאי טעמא לא שייך אלא בטומטום ונקט אנדרוגינוס אטו טומטום; **קמ"ל** שניהם הזריעו בבת אחת. אע"ג דהך מילתא שמעינן כבר לעיל ממתניתין דסנדל האיכא לעיל שינויא אחרינא שאם תלד נקבה קודם שקיעת החמה כו' דמנינן תחלת נדה מן הראשון ותחלת נדה מן האחרון; **ראו** לובן ואודם כאחת כו'. וסבירא ליה דספק זכר ספק נקבה הוי הלכך שורפין עליו את התרומה דממה נפשך טמא ודאי אבל אי בריה הוי אינו מטמא לא בלובן ולא באודם ותימה דבפ' הערל משמ' דסבר רב דבריה הוי דתנן התם ר' יוסי ור"ש אומרים אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה וקאמר רב ליתא למתניתין מקמי ברייתא דתניא ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה ולא הכריעו בו [חכמים]

עין משפט נר מצוה

עג א מיי' פ"ג מהל' טומאת מת הל"ט:
עד ב מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ח סמג לאוין קיח טור"ד סי' קלד ועי' במ"מ:
עה ג מיי' פ הל"ט סמג שם
טוש"ע שם סעי' ט וע' במ"מ הל"ח שהגיה להרמב"ם בל"ע שלא הביא דין דהרמיקה לידתה:
עו ד מיי' פ"ח מהל' מחוסרי כפרה הל' ו ז:
עז ה מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ז ופ"ג מהל' מטמאי משכב הל"ט] סמג לאוין קיח טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' יא:
עח ו ז מיי' שם הל"ז:
עט ח מיי' שם פ"ח הל"ח סמג שם טוש"ע שם סעיף ח:
פ ט מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' י:
פא י כ מיי' פ"ח מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ז:

פירוש רב האי גאון

פרחתו. פי' מלא בלשון מקרא ופרחת בלשון חכמים:

תום' הרא"ש (המשך)

ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא. ומשני קסבר האי תנא כוי בריה בפני עצמו הוא. וכן בפ"ק דחגיגה דקאמר כל זכורך להוציא טומטום ואנדרוגינוס וקאמר בשלמא אנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא אלא טומטום ספיקא הוי מכלל דבריה דקאמ' בריה ממש ולא כמו בריה דר' יוסי. ומיהו בתוספתא דמס' ביכורים משמע דר' יוסי סבר דאנדרוגינוס הוי בריה ממש דקתני ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא ולא יכלו חכמים לעמוד עליו ולהכריע אם איש או אשה אבל טומטום אינו כן אלא או ספק איש או ספק אשה מכלל דאנדרוגינוס לאו ספקא הוא וי"ל דלעולם ספיקא הוא אלא דאין ספיקו כעין ספיקא דטומטום דאנדרוגינוס אין בו הכרעה לידע אם איש או אשה לפי שכולם שוין אבל טומטום יש שהוא זכר ויש שהוא נקבה וספיקא יכול להתברר שאם יקרע ימצא זכר או נקבה ונפקא מינה אם קדש אשה או נתקדש ונקרע ונפקא מינה ג"כ לגבי שופר וכיוצא בו כדאמרי' אנדרוגינוס מוציא את מינו טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו; **שנאמר** מזכר ועד נקבה זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס. ותימה כיון דאנדרוגינוס ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא דהכי פריך בפ' אלו מומין בבכורות גבי אנדרוגינוס ופ' בתרא דיומא גבי כוי ובכריתות פרק דם שחיטה ובפ"ק דחולין גבי תחלת הציהוב שבזה ושבזה בשלמא טומטום איצטריך שיש מהן זכר ויש מהן נקבה ופטורו הכתוב כשהוא ספק אפילו אם יקרע אח"כ ויתברר ספיקו למפרע וכן גבי קפץ אחד מן המנויין לתוכו כולן פטורין דממעט עשיריי ספק ולעיל גבי קדמה בהרת לשער לבן דדריש ליה מקרא בסוף נזיר איצטריך קרא לאורויי לן בספק הנארע מה יהא דינו אבל באנדרוגינוס אין בו שום ספיקא שכולן שוין וגבי שמא גליא אם הוא זכר אם נקבה וי"ל דהא דמיעטיה הכא לאו משום ספיקא דספיקא קמי שמיא ליכא אלא משום דהוי זכר משונה או נקבה משונה ולדידן הוא דמספקא לן משום דתרי מיעוטי כתיבי זכר ונקבה ואתא חד מינייהו לטומטום למעוטי טומטום וחד מינייהו למעוטי אנדרוגינוס ולא ידענא אם אנדרוגינוס הוא זכר ומיעטיה מזכר ונקבה למעוטי טומטום או נקבה הוי ומיעטיה מנקבה וזכר למעוטי טומטום והא דפריך בפ' אלו מומין גבי אנדרוגינוס איצטריך קרא למעוטי ספיקא ולא אמרינן דמיעטיה משום דהוי זכר משונה י"ל דהתם פריך שפיר משום דמיעטיה מהזכר יתירה דכתיב גבי עולה ופריך מני אילימא ת"ק ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא ואי מיעטיה משום דזכר משונה הוי א"כ תיפשוט דזכר הוי ולא ספיקא א"נ י"ל דבלאו טומטום איצטריכי הני תרי מיעוטי לאנדרוגינוס דאי הוה כתיב זכר לחודיה לא הוה ממעטינן מיניה אנדרוגינוס משום דמספקא לן דילמא נקבה הוא וזכר הוה מוקמינן לדרשא אחריתי וכן נמי אי הוה כתיב נקבה לחודה אבל השתא דכתיב תרוייהו ממה נפשך נתמעט אנדרוגינוס בין שהוא זכר בין שהוא נקבה ועי"ל דלטומטום לחודיה צריכי תרוייהו למעוטי ספיקא דידיה מדין זכר אם אח"כ נמצא זכר (או נקבה) או מדין נקבה אם אח"כ נמצא נקבה וסבר רב הונא דשקולין הן

מיכריס: **אמר** רב נחמן אמר רב טומטום **ואנדרוגינום בו'.** קסבר רב דאנדרוגינוס ספק זכר ספק נקבה הוא דאי בריה הוא לא יטמא לא בלובן ולא בדם אודם אלא ודאי סבר ספקא הוא והא דפסיק רב בפרק העגל (יבמות דף פג.) כר' יוסי דאנדרוגינוס לא כר' יוסי דתני' דהתם דאמר מאכיל בחזה ושוק דזכר ודאי הוי אלא כרבי יוסי דבריתא דקאמר התם אנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם איש הוא הכריעו חכמים אם אשה הוא אבל אם הכריעו חכמים אינו כן אלא אם איש הוא ודאי אם אשה הוא אלא דאין ספיקו כעין ספיקא דטומטום דאנדרוגינוס אין בו הכרעה לידע אם איש או אשה לפי שכולם שוין אבל טומטום יש שהוא זכר ויש שהוא נקבה וספיקא יכול להתברר שאם יקרע ימצא זכר או נקבה ונפקא מינה אם קדש אשה או נתקדש ונקרע ונפקא מינה ג"כ לגבי שופר וכיוצא בו כדאמרי' אנדרוגינוס מוציא את מינו טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו: **שנאמר** מזכר ועד נקבה זכר ודאי נקבה. תימה בשלמא טומטום איצטריך למעוטי כיון שיש טומטום שהוא זכר ויש טומטום שהוא נקבה ופטרו הכתוב כל זמן שהוא ספק כדממעטי[2] במעשר בהמה בקפץ אחד מן המנוין לתוכו עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק ועיל[3] גבי ספק בהרת קדמה לשער לבן דדריש לה מקראי בשלהי נזיר (דף סה:) אבל אנדרוגינוס למה צריך למעוטי כיון דסבר רב דספק הוי

שורפין עליהם תרומה. אלא תולין כי חזאי אודם איכא למימר זכר הוא ואין אודם מטמא בו ואי חזאי לובן איכא למימר נקבה היא ואין לובן מטמא בה הילכך תולין: **ראו אודם ולובן ראחד.** דממ"נ טמא אפ"ה לענין טומאת ביאת מקדש פטורי מקרבן כדמפרש טעמא: תשלחו

דכתיב גבי עולה ולהכי פריך איצטריך קרא למעוטי ספקא דכיון דקמי שמיא גליא אם נקבה הוי אמאי צריך למעוטי ואם זכר הוא[4] בא למעוטי משום דמשונה משאר זכריס א"כ ש"מ דזכר הוא ולא ספק אבל הכא דכתיב מזכר ועד נקבה איכא למימר דממעט לה מטעם שהוא משונה והוי ספק משום דלא ידענא אי מזכר ממעט ליה והוי זכר או מנקבה ממעט ליה והוי נקבה ונראה לומר דתרי מיעוטי אינהו דהוי מצי למכתב מזכר ועד אדם או מנקבה ועד אדם ואתא חד לאנדרוגינוס וחד לטומטוס אי נמי מההיא מיעוטא דממעטינן אנדרוגינוס ממעטינן נמי טומטוס ולא נימא דתרי מיעוטי אינהו ואי מזכר ממעטינן להו איצטריך למכתב נקבה דלא נימא זכר למעוטי נקבה אתא או איפכא:

---

[5] [ב"ב קכז.], [6] בכורות מו:], [7] בכרכות ס. ע"ש [נעיל כה: לקמן נא. ע"ש], [8] [ב"ב קיט:], [9] [ב"מ ו: ז.], [10] [לף יט.].

אמר עולא הא מני ר' אליעזר היא. והא דתנן שלחי הערל (יבמות פג:) רבי אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר הא אמרינן התם לא לכל אמר רבי אליעזר אנדרוגינוס חייבין עליו אי נמי י"ל דהכא הכי קאמר האי תנא דאמר אין חייבין על בילת מקדש דריש השרץ כרבי אליעזר: **פרט** לכלי חרס גרס'. ותו לא ולא גרס שאין לו טהרה במקוה דבשלחי המולא תפילין (עירובין קד:) בעי למימר משום דאינו נעשה אב הטומאה ואין צריך למוחקו דלפ"ג דאינו מן הבריאה נקטיה הש"ס משום דמסיק התם דה"ה שרץ אע"ג דאב הטומאה הוא ות"ת דאמר [1] בפ"ק דסוטה (דף ט) ובפרק אלו דבריס (פסחים סז.) אפי' מת מותר ליכנס במחנה לויה שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו וגו' מאי אפי' אדרבה מת קיל טפי דאין לו טהרה במקוה ואפילו במחנה שכינה נמי ויש לומר דאיכא למ"ד שילחי עירובין (דף קד:) דמחייב מכניס שרץ למקדש אע"ג דאין לו טהרה במקוה וה"ה מת אי נמי מת מחייב טפי משום דיש במינו טהרה במקוה כגון אדם חי: **הוה אמינא כלי מתכות לא.** הוי מאי למנקט כלי שטף אלא נקט כלי מתכות משום דאמיר דאבד הרי הוא כחלל: **עד** כל דבר שיש לו טהרה במקוה. והשתא לא איצטריך כל טמא לנפש לכלי מתכות ובריש אלו דברים בפסחים דריש ליה לדרשא אחרינא: **אי** הכי נטמאו בשאר טומאות נמי לא לשלחו. אא"ב דכולהו לכדרב (הונא) הוא דאתא ניחא דאמרי' מזכר מטומאה הפורשת מזכר אבל כיון דאמרת דעד אתא לרבויי כל דבר שיש לו טהרה במקוה ואינהו אפילו בשאר טומאות נשתלחי א"כ טומטום ואנדרוגינו' נמי [לא לישלחו אפי' בטומאת מת ושרץ] ומשני דאפילו הכי דרשינן מזכר מטומאה הפורשת מן הזכר:

פרט לכלי חרס. שאין לו טהרה במקוה דאינו עולא הא מני ר' אליעזר היא. ר' אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה וי"ל דהא אמרינן התם לא לכל אמר ר' אליעזר אנדרוגינוס זכר מעליא ועי"ל הא דקאמר הכא סבר לה כר' אליעזר היינו בפלוגתא דהשרץ ונעלם: **פרט** לכלי חרס גרס. ול"ג שאין לו טהרה במקוה דאינו מן הבריאה כדמוכח בסוף המוצא תפילין דבעינן למימר לפי שאינו נעשה אב הטומאה ומיהו אין צריך למחקו אע"ג שאינו מן הבריאה והאי דנקט ליה תלמודא משום דמסקינן התם דבשרץ (נמי) פליגי נמי תנאי והיינו ע"כ משום שאין לו טהרה במקוה: **ה"א** כלי מתכות לא. ה"ה דהוה מצי למימר כל כלי שטף לא [אלא] נקט כלי מתכות לרבותא דאע"ג דחמירי דחרב הרי הוא כחלל: **עד** כל דבר שיש לו טהרה במקוה. והשתא לא איצטריך כל טמא לנפש לכלי מתכות ובריש אלו דברים בפסחים דריש ליה לדרשא אחרינא: **אי** הכי נטמאו בשאר טומאות נמי לא לשלחו. אא"ב דכולהו לכדרב (הונא) הוא דאתא ניחא דאמרי' מזכר מטומאה הפורשת מזכר אבל כיון דאמרת דעד אתא לרבויי כל דבר שיש לו טהרה במקוה ואינהו אפילו בשאר טומאות נשתלחי א"כ טומטום ואנדרוגינו' נמי [לא לישלחו אפי' בטומאת מת ושרץ] ומשני דאפילו הכי דרשינן מזכר מטומאה הפורשת מן הזכר:

תשלחו זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס לימא מסייע ליה טומטום ואנדרוגינוס שראו לובן או אודם אין חייבין על ביאת מקדש ואין שורפין עליהם את התרומה ראו לובן ואודם כאחת אין חייבין על ביאת מקדש אבל שורפין עליהם את התרומה מ"ט לאו משום שנאמר [1] מזכר ועד נקבה תשלחו זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס אמר עולא לא הא מני ר' אליעזר היא [6] דתנן רבי אליעזר אומר השרץ [2] ונעלם ממנו על העלם שרץ הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש רבי עקיבא אומר ונעלם ממנו והוא טמא על העלם טומאה הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש [3] ואמרינן מאי בינייהו ואמר חזקיה שרץ ונבלה איכא בינייהו דרבי אליעזר סבר בעינן עד דידע אי בשרץ איטמי אי בנבילה איטמי ור' עקיבא סבר [4] לא בעינן לאו אמר רבי אליעזר התם בעינן דידע אי בשרץ איטמי אי בנבלה איטמי הכא נמי בעינן דידע אי בלובן איטמי אי באודם איטמי אבל לרבי עקיבא דאמר משום טומאה מיחייב הכא נמי משום טומאה מיחייב ורב מאי שנא ביאת מקדש דלא דכתיב מזכר ועד נקבה תשלחו זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס אי הכי תרומה נמי לא נשרוף דכתיב [3] והזב את זובו לזכר ולנקבה זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס ההוא מבעי ליה לכדרבי יצחק דאמר רבי יצחק [5] לזכר לרבות את המצורע למעינותיו ולנקבה לרבות את המצורעת למעינותיה האי נמי מבעי ליה [7] במי שיש לו טהרה במקוה פרט לכלי חרס דברי רבי יוסי אם כן נכתוב רחמנא אדם וכי תימא אי כתב רחמנא אדם הוה אמינא כלי מתכות לא מכל טמא לנפש נפקא זכר ונקבה למה לי לכדרב ואימא כוליה לכדרב הוא דאתא אם כן נכתוב זכר ונקבה מאי מזכר ועד נקבה עד כל דבר שיש לו טהרה במקוה אי הכי כי איטמי בשאר טומאות לא לישלחו אמר קרא מזכר מטומאה הפורשת מן הזכר וכל היכא דכתיב מזכר עד נקבה למעוטי טומטום ואנדרוגינוס הוא דאתא והא גבי ערכין דכתיב [4] הזכר [8] ותניא [9] הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס יכול לא יהא בערך איש אבל יהא בערך אשה תלמוד לומר הזכר ואם נקבה [9] זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס טעמא דכתיב הזכר ואם נקבה הא מזכר ונקבה לא ממעט ההוא מבעי ליה

לחלק

תשלחו. היינו שילוח טומאים ממקדש: **רבי אליעזר היא.** דבעי לענין קרבן טומאה עד דידע במאי איטמי אבל לרבנן דלא בעו בשאר טומאות עד דידע במאי איטמי הכא נמי מחייבי דלא דרשינן זכר ודאי נקבה ודאית: **השרץ ונעלם.** או בנבלת שרץ ונעלם ממנו: **על העלם שרץ.** שנטמא וידע ובשעה שנכנס נעלם ממנו טומאה חייב: **ואינו חייב על העלם מקדש.** אם כשנכנס למקדש זכור לטומאה ונעלם ממנו מקדש ונכנס שאינו סבור שזה מקדש וכשיצא נזכר פטור: **שרץ ונבלה.** לפניו וידע שנגע באחד מהם ואינו יודע באיזה מהם נגע וכשבא למקדש שכח אותו ומשיצא נזכר: **ר' אליעזר.** דאזכר שם שרץ סבר דבעינן עד דידע אם בשרץ איטמי כו': **הוה אמינא זובו לזכר ולנקבה.** ולדרוש נמי זכר ודאי נקבה ודאית מטמא בזיבה ולא טומטום: **לזכר לרבות מצורע.** שהוא מוקש לזב להיות מעיינותיו אב הטומאה לטמא אדם וכלים כזב דכתיב ביה (ויקרא טו) וכי ירוק הזב וגו': **פרט לכלי חרס.** טמא שאין טעון שילוח מן העזרה: **הוה אמינא כלי מתכות לא.** טעון שילוח ולהכי שני בדיבוריה למדרש כל שיש לו דין הנוהג בזכר ובנקבה דהיינו טהרה במקוה: **מוכל טמא נפקא.** דאף כלי מתכות בעי שילוח ועל כרחין הוה דרשינן אדם ודמי ליה ולא כלי חרס שאין לו טהרה: **עד נקבה.** משמע כל מי שיש לו דין שהוא מזכר עד נקבה שיש להן טהרה: **אי הכי.** לעיל קאי. כיון דאמר רב לענין שילוח זכר ודאי ולא טומטוס בשאר טומאות נמי כגון טומטוס שנטמא במת או בשרץ ונכנס למקדש יפטר: **הזכר.** והיה ערכך הזכר, ומריבויא דה"א נפקא לן ולא טומטוס (בכורות מב.) ה' **יתיה קדיש** (שבת קלו:). **בערך איש.** ערך איש וערך אשה אין שוין כדמפרש בפרשת בהר סיני (בכורות שם. וצ"ל בחקותי). **ואם נקבה.** מריבויא דאם נפקא לן ולא טומטוס (שם) ואם יתירא ולא טומטוס ואנדרוגינוס (שבת שם).

עין משפט נר מצוה

פב א מיי' פי"א מהל' שגגות הל"ב:

פג ב ג מיי' פי"א מהל' ערכין ה"ד ממג עשין קכח:

תוס' הרא"ש

ואתו תרוייהו: **אמר** עולא הא מני ר' אליעזר היא. ותימה הא תנן בסוף הערל ר' אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה וכזכר וי"ל דהא אמרינן התם לא לכל אמר ר' אליעזר אנדרוגינוס זכר מעליא ועי"ל הא דקאמר הכא סבר לה כר' אליעזר היינו בפלוגתא דהשרץ ונעלם: **פרט** לכלי חרס גרס. ול"ג שאין לו טהרה במקוה דאינו מן הבריאה כדמוכח בסוף המוצא תפילין דבעינן למימר לפי שאינו נעשה אב הטומאה ומיהו אין צריך למחקו אע"ג שאינו מן הבריאה והאי דנקט ליה תלמודא משום דמסקינן התם דבשרץ (נמי) פליגי נמי תנאי והיינו ע"כ משום שאין לו טהרה במקוה: **ה"א** כלי מתכות לא. ה"ה דהוה מצי למימר כל כלי כחלל: **עד** כל דבר שיש לו טהרה במקוה. והשתא לא איצטריך כל טמא לנפש לכלי מתכות ובריש אלו דברים בפסחים דריש ליה לדרשא אחרינא: **אי** הכי נטמאו בשאר טומאות נמי לא לשלחו. אא"ב דכולהו לכדרב (הונא) הוא דאתא ניחא דאמרי' מזכר מטומאה הפורשת מזכר אבל כיון דאמרת דעד אתא לרבויי כל דבר שיש לו טהרה במקוה ואינהו אפילו בשאר טומאות נשתלחי א"כ טומטום ואנדרוגינו' נמי [לא לישלחו אפי' בטומאת מת ושרץ] ומשני דאפילו הכי דרשינן מזכר מטומאה הפורשת מן הזכר:

הא מזכר לחודיה לא ממעט. הך ברייתא אתיא כרבי יהודה כדמוכח במסכת שבת בפרק ר"א דמילה (דף קלו:) על הא דקאמר רבי יהודה אנדרוגינוס דומה שבת דקאמר רב חסדא לא לכל אמר ר' יהודה זכר הוא שאם אתה אומר כן בערכין יערך ותניא הזכר ולא טומטוס כו' פירוש סתם ספרא רבי יהודה וקאמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תניא אנדרוגינוס פסול לקדוש מי מטאת דברי רבי יהודה ופריך מאי שנא גבי מילה ומשני משום דכתיב המול לכם כל זכר והשתא תימה דהכא גבי ערכין צריך יתורא למעט טומטוס ואנדרוגינוס ולא ממעט להו מלשון זכר ונקבה וגבי מילה אדרבה צריך יתורא לרבות וגבי קדוש ממעט ליה אף ע"ג דליכא יתורא אחרינא לאנדרוגינוס אלא משום דכתיב ונתן ולא כתיב ונתנה למעוטי אשה והנה מצינו למימר דכיון דגלי בערכין דלא הוי בכלל זכר ילפינן קדוש מערכין ומילה נמי הוה ילפינן אי לאו דגלי קרא דכל זכר והא דלא ילפינן קדוש ממילה משום דטפי אית לן למילף מערכין לחומרא והכא דפריך וכל היכא דכתיב זכר למעט טומטוס ואנדרוגינוס והא גבי ערכין כו' לא מצי לשנויי דמערכין ילפינן דאדרבה ממילה אית לן למילף דהוי בכלל זכר כדי להטעינו שילוח ולא מערכין לקולא ובפרק על אלו מומין (בכורות מא:) דמצריך קרא יתירא למעט טומטוס ואנדרוגינוס דקאמר כשהוא אומר הזכר למטה שאין ת"ל ולא ילפינן מערכין לחומרא שלא להכשירו לעולה ולהצריך קרבן אחר התם אצטריך קרא לקרבן נדבה כגון שאמר הרי זו עולה והוי קולא שאינו קדוש דלא הוה ילפינן מערכין לקולא אלא ממילה לחומרא ולהכי אצטריך קרא אך קשה דבפ' הערל (יבמות עב:) משמע דלא פסיל ליה ר' יהודה לענין קדוש אלא משום דהוי ספק איש ספק אשה דתנן התם ר' יהודה אומר אנדרוגינוס שקדש קדושיו פסולין משום שהוא ספק אשה ואשה פסולה לקדש וי"ל דלגבי ערך אף ע"ג דהוא זכר או נקבה ממעטו הכתוב מערך איש ואשה לפי שהוא משונה ואי הוה מיעוטא דזכר לחודיה הוה אמינא דאפקיה רחמנא מערך זכר ואוקמיה בערך נקבה אפילו הוא זכר וכן איפכא וגבי מילה אי נקבה היא הא אצטריך קרא לרבויי ואי זכר הוא שמא איכא שום דרשא דהוה ממעטינן ליה אי לאו דריבהו הכתוב וההיא דבכורות (דף מא:) דהזכר ולא טומטוס ואנדרוגינוס איכא למימר דלא אתיא כר' יהודה דכיון דספק הוא לא אצטריך קרא למעוטי ספקא ואף ע"ג דסתם ספרא ר' יהודה היא היינו בסתמא אחרינא אבל הא ע"כ לאו רבי יהודה היא:

ה"ג

מסורת הש"ס

א) שבועות יד:, ב) סס יח:, ג) [לקמן לד:], ד) [עירובין קד: ע"ש], ה) ערכין ד: שבת קלו: בכורות מב., ו) נ"ל בפ"ג דסוטה כ:],

---

תורה אור השלם

1. מִזָּכָר עַד נְקֵבָה תְּשַׁלְּחוּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה תְּשַׁלְּחוּם וְלֹא יִטַּמְּאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם:
במדבר ה ג

2. אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל דָּבָר טָמֵא אוֹ בְּנִבְלַת חַיָּה טְמֵאָה אוֹ בִּנְבֵלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה אוֹ בִּנְבֵלַת שֶׁרֶץ טָמֵא וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאָשֵׁם:
ויקרא ה ב

3. וְהַזָּב בְּזֹבוֹ וְהַזָּב אֶת זוֹבוֹ לַזָּכָר וְלַנְּקֵבָה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה:
ויקרא טו לג

4. וְהָיָה עֶרְכְּךָ הַזָּכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַד בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה וְהָיָה עֶרְכְּךָ חֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:
ויקרא כז ג

מוסף רש"י

השרץ ונעלם ממנו. או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו (שבועות יד:). **שרץ ונבלה.** טמא שרץ וטמא נבלה, בידיעה שבתחלה ידע שנגע בשרץ או בנבלה, אבל לא ידע בחחיה מהן שנגע, ואותה טומאה נעלמה כשאכל קדש (שם יח:). **פרט לכלי חרס.** טמא שאם הכניסו למקדש פטור, אלא לו טהרה, דכתיב (ויקרא יא) ואותו מטמורו, שאין לו טהרה אלא בשבירתו (ערובין קד:). **הזכר.** והיה ערכך הזכר, ומריבויא דה"א נפקא לן ולא טומטוס (בכורות מב.) ה' **יתיה קדיש** (שבת קלו:). **בערך איש.** ערך איש וערך אשה אין שוין כדמפרש בפרשת בהר סיני (בכורות שם. וצ"ל בחקותי). **ואם נקבה.** מריבויא דאם נפקא לן ולא טומטוס (שם) ואם יתירא ולא טומטוס ואנדרוגינוס (שבת שם).

לחלק. הילכך מי לאו ה״א ואם לא ממעט טומטום אבל הכא מדה״ל למכתב אדם תשלחו וכתיב זכר ונקבה ש״מ לדרשא: **ואפילו הראש עמהם.** אמחותך קאי דהיכא דילא מחותך אפי׳ ילא הראש אין חשוב **ולד עד שיצא רובו: אין הראש פוטר בנפלים.** ילא ראש הנפל כגון יולדת תאומים לשבעה אחד נגמרה צורתו ואחד לא נגמרה צורתו וילא ראש הנפל והחזירו ואח״כ ילא אחיו הוי בכור לכהן שאין ראש הנפל פוטר את הבא אחריו מן הבכורה ורבי אלעזר[1] אית ליה דשמואל: **באנפי נפשיה.** ולא אמתניתין. ואיכא בייניהו מאן דמתני לה אמתניתין משמע דאמחותך קא פליגי ואיכא למימר כדאמרן דבשלם אפי׳ ר׳ אלעזר[1] מודה דלית ליה דשמואל ומאן דמתני לה באנפי נפשיה משמע דאשלם נמי פליגי ובדשמואל: **אין הראש כרוב אברים.** ילא הראש אינו כילוד. ובנפל קאי דאי בבן קיימא ליכא למ״ד דהא מתניתין היא [בכ״ק] ילא כדרכו משילא רוב ראשו: **דתקנו.** ראש ילא תחלה וקאמר דבעינן רובא וקשיא לר׳ יוחנן: **מאי קאמר.** רבי יוסי משילא כתקנו ס״ד דמסורס ברובא לאו ילוד הוא: **מחותך ומסורס.** מחותך ודרך מרגלותיו: **הא דתקנו.** דרך ראשו אפי׳ מחותך הראש פוטר: **רובו דתקנו.** תרוייהו בעינן במחותך: **מתקיף לה רב זביד.** לתירוצא דמתרלינן אליבא דרבי יוסי: **מכלל דמסורס רובו נמי לא פטר.** בתמיה. כיון דרבי יוסי לאו אדיוקא קאי אלא אדקתני בגווה ילא מחותך ומסורס משילא רובו ועלה קאי דרבי יוסי ואמר אע״ג דנפיק רובו בעינן נמי כתקנו מכלל דמסורס רובו נמי לא פטר בתמיה: **אלא אמר רב זביד.** רבי יוסי אדיוקא דת״ק קאי דאמר הא כתקנו הראש פוטר ואע״ג דמחותך וקאמר ר׳ יוסי אין הראש פוטר אלא שיצא כתקנו אבל מחותך אפילו כתקנו אין הראש פוטר: **דתקנו.** אפי׳ מחותך הראש פוטר: [2]**מי שיצא דתקנו לחיים.** הוא דראש פוטר אבל מחותך אפילו כתקנו בעינן רובו: **לדעיו.** טנפל״ש: **קרני ראשו.** גובה ראשו שאבל העולף: **מתני׳ ואין ידוע מהו.** אם זכר אם נקבה אבל יודעת היא שהוא ולד: **לזכר ולנקבה.** ימי טוהר דזכר וימי טומאה דנקבה: **אין ידוע אם ולד היה אם לאו אשה לזכר ולנקבה ולנדה.** כלומר כשתראה תהא נדה שאין לה ימי טוהר דשמא לאו ולד הוא. ובגמרא[3] מפרש למה הוזכר זכר הואיל ואין לה דם טוהר דאי משום טומאת לידה הא קתני נקבה: **גמ׳ והפילה.** ואינה יודעת מה אם נפל אם רוח שהרי נפל למיס: **אמאי אשה נדה.** ניתיב לה מיהא ימי טוהר דזכר: **שילאה מלאה.** כשהיתה מעוברת יתה לאפר: **ובאה.** בו ביום ריקנית: **בכור מספק.** שמא זה היה ולד והבא אחריו אינו בכור או שמא רוח הפילה והבא אחריו בכור מעליא הוא הילכך ספק הוא ואכל במומו לבעלים ולא לכהן דהמוליא מחבירו עליו הראיה: **והאי פשוט הוא.** ואכל בלא מום: **מטנפות.** יוס אחד קודם לידה כעין גלייר״א: **מתיב רבי יוסי.** אדר׳ יהושע בן לוי: **טועה.** ממתניתא דמיירי באשה טועה שלא ידעה עת לידתה: האשה

ה״ג אמר רב פפא כתנאי יצא מחותך או מסורס כו׳ מאי קאמר. דאין סברא דבדוב שלם ומסורס או בדוב כתקנו ומחותך לא הוי לרבי יוסי כילוד וקאמר רב פפא דגרסינן בברייתא מחותך ומסורס הא מחותך וילא כתקנו הראש פוטר ולרבי יוסי אין הראש פוטר והיינו פלוגתייהו דרבי יוחנן ורבי אלעזר: **מכלל** דבמסורס רובו נמי **לא פוטר.** ות״ת ודלמא ר׳ יוסי אתא למימר דאפי׳ כתקנו בעינן רוב ואין הראש פוטר וה״ה דבמסורס נמי סגי בדוב וי״ל דא״כ הוה ליה לרבי יוסי למימר אפילו כתקנו עד שילא רובו והוה משמע שבא להחמיר לכך משני רב זביד מדקאמר[4] משילא רובו כתקנו ולא קאמר עד שילא משמע דרבי יוסי בא להקל וה״ק ילא מחותך מסורס עד שילא רובו הא כתקנו הראש פוטר ור׳ יוסי מקיל וקאמר (או עד שילא) כתקנו לחייס פירוש מה שאשוב חייס דהיינו רוב ראשו כדמפרש בברייתא בסמוך ר׳ יוסי אומר משילא רוב ראשו ורבינו חננאל פירש לחייס בר קיימא דדוקא בר קיימא הראש פוטר אבל לא בנפלים וקשה א״כ אמאי איתותב שמואל פרק יש בכור (בכורות דף מז:)

כיון דרבי יוסי קאי כוותיה: **תשב** לזכר ולנקבה ולנדה. אע״ג דהוי ספק ספקא תשב לנקבה דאי מטהרת לה מטומאת נקבה משום ספק ספקא הכי נמי נטהרינה אם ראתה בל״ד ומ״א מספק ספקא ולא ניחוש לזכר והוי תרי קולי דסתרן אהדדי א]כדפרשינן לעיל (ד׳ כד:) ומיהו בטועה בגמ׳ מחמרינן אע״ג דאיכא כמה ספיקי:

וזן הואיל ולא טנפה. וכגון שלא שהתה הבהמה בחוץ דאם שהתה אימור טנפה וילדה: אימר

קאמר יצא מחותך ומסורס משיצא רובו הרי זה כילוד הא כתקנו הראש פוטר רבי יוסי אומר משיצא כתקנו לחיים תניא נמי הכי יצא מחותך[5] (או) מסורס משיצא רובו הרי זה כילוד הא כתקנו הראש פוטר ר׳ יוסי אומר משיצא כתקנו לחיים ואיזהו כתקנו לחיים משיצא רוב ראשו ואיזהו רוב ראשו ר׳ יוסי אומר משיצאו צדעיו אבא חנן משום ר׳ יהושע אומר [6]משיצא פדחתו וי״א משיראו קרני ראשו: **מתני׳**[7] [8]המפלת ואין ידוע מהו תשב לזכר ולנקבה אין ידוע אם ולד היה אם לאו תשב לזכר ולנקבה ולנדה: **גמ׳**[9] א״ר יהושע בן לוי [10]עברה נהר והפילה מביאה קרבן ונאכל הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן תנן אין ידוע אם ולד היה תשב לזכר ולנקבה ולנדה אמאי תשב לנדה לימא הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן [11]מתני׳ בשלא הוחזקה עוברה וכי קאמר ריב״ל [12]כשהוחזקה עוברה ת״ש [13]בהמה שיצאה מלאה ובאה ריקנית הבא אחריו בכור מספק ואמאי הלך אחר רוב בהמות ורוב בהמות ולד מעליא ילדן והאי פשוט הוא אמר רבינא משום דאיכא למימר רוב בהמות יולדות דבר הפוטר מבכורה ומעוטן יולדות דבר שאינו פוטר מבכורה וכל היולדות מטנפות וזו הואיל ולא טנפה אתרע לה רובא [14]אי כל היולדות מטנפות הא מדלא מטנפה בכור מעליא הוא אלא אימא רוב יולדות מטנפות וזו הואיל ולא טנפה אתרע לה רובא [15]כי אתא רבין אמר מתיב רבי יוסי ברבי חנינא טועה ולא ידענא מאי תיובתא מאי היא דתניא אשה

מסורת הש״ס

[1] [בס״ק: אליעזר], [2] ס״א הכי הוה מילוד, [3] [בכורות מו:], [4] ס״א ל״ג, [5] [נזיר מב. מולין ע. סוריית ג:], [6] ר״א ל״ג, [7] [לעיל כח.], [8] [לעיל יח.], [9] [לעיל יח. לקמן סט.], [10] בס״ק: אליעזר, [11] ל״ל מתניתא, [12] [לקמן נ.], [13] ל״ל מתניתא כתקנו כו׳ עד שיצא רובו הא כתקנו כו׳ ור״י מקיל וקאמר מתניתא כתקנו כו׳. רש״ס,

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ מדקאמר או מסורס וכו׳ הכי הוא כילוד: (ב) תד״ה תשב כו׳ לעיל ל״ב בדף כז רים ע״א:

גליון הש״ס

גמ׳ אריב״ל עברה נהר וכו׳. לעיל יח ע״א: שם אי בל היולדות. כעין זה כתובות נז ע״א:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) תוד״ה תשב וכו׳ דקתני אהדדי כדפר׳ לעיל דף כז ע״א בל״ל:

לעזי רש״י

טנפל״ש [טינפל״ש]. צדעיים.
גלייר״א. ליחה.

מוסף רש״י

אין הראש פוטר בנפלים. כן שמוטה שהוציא ראשו מן והחזירו וקדמו אחיו וילא, הוי בכור לכהן, שאין ראש הנפל פוטרו עד שילא ראשו ורובו (בכורות מו:). **עברה נהר והפילה.** ואין יודע אם ולד הוא, מביאה קרבן ונאכל. מטאת העוף שלה נאכלת, ולא אמרינן על הספק באה ואינה נאכלת, דדלמא לאו ולד הוא ומולין מלוקין הן ומליקת מולין נבלה (לעיל יח:).

עין משפט נר מצוה

פד א ב ג מיי׳ פ״י מהל׳ מאכלות אסורות הל״ו ועי״ש סמג לאוין קיא טור״ע יו״ד סי׳ קכד סעיף י:
פה ד מיי׳ שם הל״ט סמג שם טור״ע שם סעיף ט:
פו ה מיי׳ פ״א מהל׳ מחוסרי כפרה הל׳ ו ז:
פז ו מיי׳ פ״י מהל׳ מאכלות אסורות הל״ט:
פח ז מיי׳ פ״א מהל׳ מחוסרי כפרה הל״ו ז:
פט ח מיי׳ פ״ד מהל׳ בכורות הל״ג וע׳ בהשגות וע״ש סמג עשין ריח טור״ע יו״ד סימן שטו סעיף ל:

תוס׳ הרא״ש

ר׳ יוסי אומר משיצא כתקנו מאי קאמר. פרש״י וכי ס״ד דמסורס ברובא לאו ילוד הוא ומפרש רב פפא ר׳ יוסי אדיוקא דת״ק קאי הא דקאמר הא כתקנו הראש פוטר וקאמר ר׳ יוסי משיצא רובו כתקנו דאפילו כתקנו בעי׳ רובא ומיהו גם במסורס נמי הוי כילוד ברובו ורב זביד פריך ליה לרב פפא דמשמע ליה (כלומר דלפי דברי רב פפא ר׳ יוסי לא קאי אדיוקא) דע״כ ר׳ יוסי לא קאי אדיוקא דת״ק דא״כ הו״ל למימר אפי׳ כתקנו עד שיצא רובו אבל מדקאמר משיצא משמע שבא להקל דבקל הוי לידה טפי מלת״ק. ותימה אי קאי אמאי דקאמר ת״ק יצא מחותך מסורס משיצא רובו (כלומר אלא) [כמו] דס״ד מעיקרא מקמי דדייק רב פפא וקאמר ר׳ יוסי משיצא כתקנו אז מהני רוב אבל מסורס לא מהני רוב א״כ אז לא בא ר׳ יוסי להקל והו״ל למימר עד שיצא רובו כתקנו. וי״ל דהא לא קשה ליה משום דר׳ יוסי לא קאי אמאי דקאמר הת״ק (כלומר) לפי פשט הברייתא מקמי דאיירי רב פפא דת״ק איירי במחותך [או] מסורס משיצא רובו הרי זה כילוד וקאמר ר׳ יוסי אני אומר דוקא משיצא רובו כתקנו אבל רב פפא שמגיה בדברי ת״ק הא כתקנו הראש פוטר אי איתא דר׳ יוסי (אתא) [עלה] קאי הו״ל למימר עד שיצא רובו כתקנו הילכך משני רב זביד דר׳ יוסי אמר משיצא כתקנו לחיים דהיינו משיצא רוב ראשו ומיקל ר׳ יוסי וחשיב ליה בקל ילוד טפי מת״ק. ולא כמו שפר״ח מחיים בר קיימא אבל בנפל אין הראש פוטר דלפי [זה] אמאי איתותב שמואל בבכורות דקאמר אין הראש פוטר בנפלים בפ׳ יש בכור הא איכא ר׳ יוסי הכא דקאי כוותיה: **תשב** לזכר ולנקבה ולנדה. ותימה אמאי תשב שבועים לנקבה והא ספק ספיקא הוא דשמא לא ילדה ואת״ל ילדה אימור זכר הואי ובפ״ק דב״ק משמע שיש לנו להקל בספק ספיקא גבי שליא שיצתה מקצתה ביום הראשון וי״ל דא״כ אם תראה ביום ל״ד ותחזור ותראה ביום מ״א אמרינן בגמרא דמשום חששא דזכר מקולקלת עד יום מ״ח ואמאי (לא) תהא מקולקלת דשמא לא ילדה כלל ואת״ל ילדה אימור נקבה הואי אלא ודאי לא אמרינן הכא

תרי קולי דסתרי אהדדי אלא מוקמינן כל חד וחד אדיניה וטמאה שבועים משום חומרא דנקבה ומקולקלת למנינה משום חומרא דזכר. ואע״ג דבשמעתא דטועה מחמירינן אע״ג דאיכא כמה ספיקות יש לחלק היכא דנחתא כבר לתורת טומאה: **רוב** היולדות מטנפות. האי טינוף הוי קודם לידה ולא כמו טינוף דלעיל דהוי מיהוי הולד עצמו. ומיירי בשלא שהתה בחוץ כ״א מעט דאם שהתה הרבה אימור טינפה וילדה: